

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia XVI. De duratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

repletus habet aptitudinem ut repleatur. Differt ab inani seu vacuitate illa, quam extra celos concipimus, quia illa nullis terminis circumscribitur, vacuum autem dici superficiem concavam corporis terminantem spatium, quod replere possunt corpora intra illam contenta. Vacuum naturaliter dari non posse eruditè probant nostri Eustitani lib. 4. q. 1. quod satis monstrant nouissima experientia; videmus enim attracto aëre per fistulam aquam sursum ascendere ut repleat spatium relictum ab aëre ne detur vacuum, & aquam detineri in cucurbita, etiam si ore aperto illam effundere conemur, quovisque via pandatur aëri occupaturo spatium ab aqua relictum. Ex his constat hanc esse rerum naturam, ut vacuum abhorreant, quam, ut postea ostendam, neque Angelus inuerrere potest, ut non bene docuere plures recentiores.

2. Receptissima omnium ratio, propter quam corpora intendunt vacuum vitare, est, ne priuentur sublunaria corpora celesti influxu. Non illi acquieuit Arriag. disp. 14. sect. 11. qui sic arguit. Etiam si corpora sublunaria nullum supra se haberent, possent per corpora lateralia celestes influxus: ergo non indigent corpora esse contigua aliis corporibus supra se positis ad hos influxus habendos: ergo ex hoc capite non repugnabunt separationi locali omnium corporum, quæ supra poni possunt. Inermis ratio ut contra communem sententiam omnium ferè Philosophorum possit prævalere. Respondeo corpora recipere influxus celestes non solum per alia corpora lateralia, sed per illa quæ supra se habent, imò præcipuè per hæc, quàm per illa, & ideo omnium contiguitatem appetunt, quia omnium contiguitas illis est proficua. Eandem rationem enervare intendit Arriaga ex eo quod non continenter celestia corpora influant in sublunaria, unde per breue tempus ex hoc capite vacuum permittere poterant. Respondeo corpora sublunaria semper appetere perpetuam contiguitatem ut opportuno tempore influentias à celestibus recipiant, quia si per breue aliquod tempus, quo illis indigerent, vacuum paterentur, & distantiam corporum permitterent, postea cum contiguitas deperdita illis esset necessaria, non possent eandem recuperare, neque distantia corpora ad se vocare.

3. De causa actiua, quæ corpora mouentur ad suppleendum vacuum dissident Doctores. Afferit Arriaga non aliam ob causam non posse dari vacuum, & moueri corpora ad illud replendum, nisi penetrationis vitandæ causa, quia Deus illa corpora intra concavum Lunæ creauit, quæ illius spatium iuste replerent, ac proinde si daretur aliquod spatium vacuum, alicui corpori deesset spatium, quod necessariò in nihilum esset redigendum, vel cum alio penetrandum. Iuxta hanc philosophandi rationem asserit causam mouentem corpus ad replendum vacuum esse ipsum corpus attractum, quod impulsus imprimit in corpus immediatum ut illi locum præstet, & illud in aliud in cuius spatium est successurum quovisque mediis aliis corporibus impellit corpus quod ascendit, & hoc vacuum supplet, ut locum præstet corpori impulsu imprimenti quod suum spatium relinquit corpori primo attracto, seu moto. Hic dicendi modus difficilè poterit efficaciter impugnari, verumtamen non sine difficultate apprehenditur, quomodo possit aer qui est intra fistulam mouere aërem qui est in ore hominis, & hic alium aërem, & hic alium quovisque vnus aquam contentam in vase à parte inferiori moueat ut ascendat ad replendum spatium relictum ab aëre.

4. Affero cum Patre Vazquez & communi plurimorum sententia, quodlibet corpus virtutem habere attractiuam attrahendi corpus aliud sibi contiguum, quæ efficienter aliud mouet per impulsu illi impressum, quem talis esse nature assero, ut non valeat mouere corpus quod aliud sibi contiguum nequit attrahere. Hac ratione explicatur quomodo neque vi Angelica possint folles contigui clauso foramine aërem recipiente inter se separari nisi rumpantur, quia si Angelus alteri follium tabulæ maiorem impulsu imprimit quàm alteri, illa secum rapiet integros folles nulla tabularum facta separatione; si verò vtrique æqualem impulsu imprimit ytraque tabula impulsu versus partes diuersas intender aërem secum trahere, qui æquè versus partes oppositas impulsu versus nullam mouebitur, & ita neque aliqua follium tabula poterit moueri ex vi impulsu quem patitur, quia hic, ut dicebam, non habet virtutem mouendi corpus, quod non potest aliud contiguum attrahere, & cum nulla tabularum possit aërem contiguum secum trahere, illorum nulla potest dimoueri.

Inquiritur hic, an in vacuo possit dari motus localis. Respondeo: grauius, & leuius posita in medio aëre mouenda esse versus proprium cuiusque centrum quia defectus corporis occupantis spatium motum non retardaret, imò ratione illius, motus velocior fieret, quia corpus se mouens nullum haberet impedimentum remouendum, quod haberet si spatium illud vacuum non esset, quia corpora illud occupantia donec remoueantur impulsu corporis se mouentis illius motum retardant. Si tamen semel grauius, & leuius contigua sint superficiei continenti spatium non repletum corpore, nullatenus possent moueri, nisi tantus esset illorum impetus, ut possent secum rapere illam superficiem, quia, ut dicebam modo, nullum corpus potest se mouere, quod secum contiguum trahere non possit: ergo si modo constituas intra totum hoc Lunæ concavum tantum lapidem vnum contiguum parti superiori huius superficiei, moueri non poterit, si non valet Cæli superficiem secum trahere: quod si hoc præstare non potest neque se mouere valebit. Motus progressiuus nullus possit dari in vacuo, quia in medio illius animal non se posset sustinere, & ut primum superficiem aliquam pede attingeret, hunc non posset ab illa remouere. Posset homo brachium sursum leuare, dum numquam corpori contiguum poneretur, quod si semel contiguitatem cum corpore haberet, numquam posset moueri non moto toto corpore, & omnibus partibus illi contiguis. Destructis Cælis in omnino inani grauius, & leuius non mouerentur, quia nullum haberent centrum, quod peterent, neque hoc spatium esset illis magis naturale, quàm quodcumque aliud. Viuentia vix possent motu progressiuo moueri, quia cum primum pede pedem tangerent non possent iterum separari, & partium separatio motui progressiuo necessaria est. Possent eadem viuentia saltare & alios similes motus edere versus quancumque partem, qui iuxta mensuram impulsu extenderebuntur, & non vltra, quia corpora propria grauitate deorsum non descenderent: in omnino enim inani deorsum non est, neque grauius & leuius mouentur, tantum intentione aut remissione impulsu posset taxari motus.

Vltimò inquiri solet, an motus factus in vacuo vel in inani esset instantaneus, vel successiuus. Respondeo fore successiuum, quia spatium percurrendum à quolibet indiuisibili corporis diuisibile esset, & ita non posset in instanti percurrì, quia in illo instanti non poterat totum illud occupare, quod necessariò occupandum erat relictis hæc præsentia, & alia acquisita, & rursus illa alia relictis, & alia acquisita, quod in instanti fieri non potest.

CONTROVERSIA XVI.

De duratione.

ICUT res dicitur esse in loco, & correspondere spatio imaginario loci, sic in tempore esse dicitur & spatio imaginario temporis respondere. Diximus iam quid sit rem esse in loco, dicendum modo quid sit esse in tempore, & in quo consistat duratio, quæ rei correspondentia ad tempus reale, & imaginarium dicitur. In hac re vna nos tantum premit difficultas, videlicet, in quo consistat ratio formalis durationis, seu correspondentia ad spatium imaginarium temporis, aded tamen grauis, ut eos tantum non oppræsserit, qui illam non tetigere, existimo enim quodque maximum angendum ingenium, sit rem hanc radicatus euoluat, illamque velit reipsa, & dicendi modo iuste componere.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit duratio.

§. I.

Doctorem placita.

LEUIS poterit in ipso materiæ limine insurgere difficultas, an videlicet prima temporis correspondentia, quam

quam nulla alia præcessit, duratio diceretur, & an res in primò instanti temporis in quo existit posset dici durans: in qua quæstione veluti tota de loquendi modo modus loquendi prævalere debet, iuxta quem res non dicitur durare, sed incipere in primo instanti, in quo existit, duratio enim dicit rei perseverantiam, in primo autem instanti existentie rei non potest dici perseverantia, & ita neque durans, quia perseverantia, & duratio connotant rei existentiam in tempore præcedenti. Itaque duratio, & inceptio differunt accidentaliter eo modo, quo prima productio, & conservatio, eadem enim correspondentia ad tempus, quæ inceptio dicitur, potuit esse duratio, illam enim potuit alia correspondentia præcedere, quia illius subiectum primò productum in hoc instanti B, potuit produci in instanti A, seu in instanti B, eadem correspondentiam ad tempus haberet in instanti B: Iuxta hunc dicendi modum res successiva non deberet dici durare, quia nihil illarum perseverat, neque aliquid illarum est in hoc instanti, quod fuerit in præcedenti, nihilominus prævaluit usus ut motus diceretur durans quando una pars alij præcedenti successit, quia motus, qui fuit in instanti præcedenti, & qui modo est, idem moraliter dicitur, sicuti dicitur idem fluvius, qui modò abluit hæc littora, & qui eadem multis retro annis abluibat, licet nulla pars aquæ quæ antea fuit perseveret modò.

Pater Soar in Metaph. disp. 50. sect. 2. varias refert sententias de natura durationis, quarum primo loco rejicienda est relata num. 3. quæ durationem in negatione superaddita constituit, quia assignari nequit cuius habitus sit illa negatio, quia negatio destructionis est conservatio positiua rei, sicuti destructio est negatio conservacionis, neque huius negacionis alia datur negatio. Neque maiori negotio rejicienda est Thomistarum opinio, quam refert idem Soar num. 7. afferentem rationem durationis consistere in ratione mensuræ quam sic impugno. Ratio mensuræ accidentaliter est entitati adhuc formaliter ut duranti: ergo non constituitur durans ex vi illius. Probo antecedens: ratio mensuræ est extrinseca dependens ab alio extremo & ab intellectu mensurante: sed entitati adhuc ut duranti extrinsece nimis contingit intellectus mensurans unum extremum cum alio: ergo ratio mensuræ rei duranti formaliter ut duranti extrinseca est: ergo ex vi illius non constituitur res formaliter durans. Dices durationem tantum importare mensurabilitatem, seu fundamentum mensuræ actualis, ex vi cuius res constituitur apta, ut possit cum alia commensurari, & esse mensura alius entitatis. Bene est, sed de hac mensurabilitate inquiri, quidnam sitam modum superadditum, an ipsa entitas? æquæ enim nobis est ignota ratio constitutiua durationis.

D. Bonaventura in 2. dist. 2. in 1. part. 2. quæst. 3. PP. Conimbr. hic cap. 14. quæst. 3. & 4. P. Rob. ibid. quæst. 4. & apud hunc Ric. May. Arg. Henr. Jacob. & Scotus, quibus consentit Arriaga disp. 15. docent durationem dicere modum quemdam superadditum rei duranti. Ex his auctoribus quidam putant durationem rerum permanentium esse secundum suam entitatem essentialiter successivam, ita ut distinctus sit modus durationis, ex vi cuius Angelus durat in hoc instanti à modo, ex vi cuius durabit in instanti immediate venturo, & sic in omnibus. Ita Arriaga, & omnes recentiores qui hanc sententiam tuerentur. Alij cum Rubio, & plurimis ex antiquis docent durationem rei permanentis esse intrinsece permanentem, & per eundem modum durationis superadditum Angelum durare hodie, durasse heri, & eras duraturum.

Doctissimus noster Lugo qui semper doctrinâ solidus nihil difficile sine novitate tangit, tom. de Incarnat. disp. 19. sect. 1. num. 20. durationem distinctam à re durante esse affirmat, non tamen illam constituit in modo aliquo superueniente rei iam existentis, sed in actione, ex vi cuius entitas constituitur existens. Itaque ait Lugo res omnes produci, & conservari per actiones essentialiter successivas, ex vi quarum constituitur in diversis temporis instantibus, secundum diversas actiones, quæ rei contingunt, ita ut hæc actio formaliter rem constituat durantem in hoc instanti temporis, quæ sicuti non potest rem in alio instanti temporis constituere, ita neque ipsa potest in aliquo ab hoc distincto existere, sed transacto hoc instanti necessario transit actio, ita ut non possit Deus de potentia absoluta actionem, quæ in hoc instanti existit in instanti venturo

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.

existentem constituere, neque adhuc antecedenter potuit illam constituere in aliquo instanti distincto ab hoc, cui est essentialiter affixa, sicuti præsentia spatio imaginario loci, quæ ex suppositione quod existat determinato tantum spatio, & non alij potest respondere.

Durationem non distingui realiter à re durante, sed eandem entitatem durare per se ipsam nullo alio extrinseco superaddito defendunt Pater Soar supra num. 9. P. Valquez 1. part. disp. 33. cap. 3. P. Mol. 1. part. quæst. 3. P. Val. tom. 1. disp. 1. quæst. 10. p. 3. P. Pereira lib. 1. cap. 1. & 5. P. Hurt. disp. 17. sect. 3. subsect. 4. & ex antiquis Scotus, Gabr. Greg. & Ocham cum aliis plurimis.

§. II.

Omnis duratio rei duranti intrinsece superaddita rejicitur.

Venio primò ad Rubium, & alios, qui durationem rei permanentis totam simul esse, & me eadem duratione heri, & hodie durare defendunt, contra quos efficaciter arguo. Duratio ab his auctoribus constituta indifferens est ut sit in hoc tempore, vel in illo: ergo non est in hoc tempore per se ipsam, neque per ipsam potest subiectum in hoc tempore constituere. Consequentia est eadem, quam aduersarij constituunt ad concedendam durationem superadditam. Antecedens probatur: Hæc duratio heri me constituat in diverso tempore ac me constituit hodie: ergo est indifferens ad hoc ut me constituat in die hodierno, vel hesternum, quia si per suammet entitatem me in die hodierno constitueret, non posset non me semper in hoc hodierno die constituere, quidquid enim entitati per se ipsam convenit, non potest eidem existenti non convenire in quocumque tempore. Dices hanc durationem esse determinatam ut me successivè constituat in die hesternum, hodierno, crastino heri in hesternum, hodie in hodierno, cras in die crastino, ac proinde licet me in diversis diebus constituat secundum diversum diem actu existentem, non idem esse indifferens, ut me in illis constituat prædicto modo. Contra: hæc determinatio, quam habet modus iste non est determinatio in actu secundo ad me in hodierno die actu constituendum, sed tantum in actu primo, ac proinde indiget die hodierno modus ille ut determinetur in actu secundo ad me constituendum durantem die hodiernam: ergo actu me esse die hodierno aliquid aliud distinctum dicit supra modum illum: ergo modus ille non est formaliter duratio. Dices modum illum connotare tempus, seu quidquam aliud extrinsecum, ex vi cuius determinatur in actu secundo ad me constituendum actu durantem in die hodierno. Contra: ergo illud extrinsecum, quod tu dicis determinare modum superadditum ut me constituat existentem die hodierno, & ut ipse actu existam hodierno die poterit immediate meam entitatem determinare ad existendum die hodierno modo illo secuso: ergo modus omnino est superfluous.

Secundò difficillimè modum istum impugno: Me hodie existentem potuit Deus antecedenter heri corrumpere, suppositis etiam omnibus accidentibus, quæ heri habebam: ergo si modus ille, ex vi cuius duro hodie est idem cum modo, ex vi cuius heri duravi, modus ille antecedenter potuit heri corrumpi à Deo: ergo potuit non existere hodie: ergo eandem indifferenciam habet ac mea entitas ad existendum, vel non existendum die hodierno, siquidem potuit existere heri, & non existere hodie: ergo vel modus ille indiget aliquo modo extrinseco ut determinetur ad existendum die hodierno, vel illo non indiget mea entitas, sed poterit determinari ad existendum die hodierno, vel illo extrinseco, à quo determinandus est modus ille: ergo superflue ponitur talis modus, & adhuc positus non potest me determinare ad existendum die hodierno, quia heri indifferens erat ad existendum, vel non existendum die hodierno, sed heri, & hodie est idemmet modus intrinsece sumptus: ergo hodie præcisè si attendatur ad suam illius naturam intrinsecam, modus ille eandem indifferenciam habet. Deum potuisse meam entitatem heri destruere suppositis etiam omnibus accidentibus, quæ heri habebam, non potest absque ingenti temeritate negari: an verò possit esse aliqua entitas quæ ex suppositione, quod sit producta non possit per tantum tempus determinatum corrumpi dicam Contr. 6. de anima, Puncto 1. §. 4.

E e Venio

8 Venio iam ad P. Arriagam qui durationem permanentium cum recentioribus constituit in modo essentialiter successiuo rei iam producte superueniente, & ad P. Lugum, qui modum istum successiuum ab actione, ex vi cuius entitas producit non distinguit, contra quos sic argumentor. Deus durat per suam essentiam sine aliquo intrinseco superaddito, & precise per tempus extrinsecum dicitur modò durare in hoc tempore, & crastino die dicitur in alio tempore durare: ergo creatura sine aliqua mutatione intrinseca poterit similiter dici durans in hoc die per aduentum extrinsecum diei hodiernæ & postea poterit dici durans die crastina per aduentum extrinsecum diei crastinæ, eadem semper intrinsecè inuariata. Respondet P. Arriaga Deum per suam entitatem determinatum esse ad existendum in omni tempore, ac proinde non indigere modo superaddito, ut constitutur durans in hoc tempore, quo indiget creatura, quia indifferens est ut duret, vel non duret die hodierno. Admitto discrimen assignatum inter Deum, & creaturam, & adhuc virgo: etiam si Deus per suam entitatem intrinsecè sit æternus, & illi repugnet ex vi suæ intrinsecæ entitatis non esse in aliquo tempore, tamen in actu secundo modò non est in die crastina, neque dies crastina erit in die hodierna, quia esse in die hodierna dicit coexistere hodiernæ diei, & licet Deus semper existat, & intrinsecè semper idem sit, cum dies hodiernus tantum hodie existat, tantum hodie Deus illi coexistit, quia coexistere dicit existentiam utriusque, coexistentis: ergo Deum existere die hodierna, quod est idem, aliquid dicit extrinsecum Deo, per quod æternitas intrinseca, quam Deus habet secum identificatam determinatur extrinsecè ad existendum modò in actu secundo in die hodierna, potius quam in crastina. Hoc posito, sic argumentor: Etiam si Deus sit intrinsecè determinatus ad existendum in omni tempore, & implicet in aliquo tempore, non existere, hic & nunc per aliquid extrinsecum determinatur, ut existat modò die hodierna, potius quam in crastina, & die crastina determinatur ut existat potius in die crastina, quam in hodierna: ergo creatura, quæ omnino indifferens est ad existendum in hoc tempore, vel non existendum poterit supposita illius existentia per tempus extrinsecum determinari, ut potius sit in hoc tempore, quam in illo. Probo consequentiam: determinatio intrinseca non conducit ad extrinsecam determinationem, potius illam impedit, & intrinseca indifferencia non impedit determinationem extrinsecam, sed ad illam conducit: ergo potiori ratione poterit creatura indifferens ad existendum, & non existendum die hodierna, determinari per aliquid extrinsecum ad existentiam hodiernam, quam Deus intrinsecè & ex natura sua determinatus ad existendum in omni tempore: sed Deus non obstante sua determinatione intrinseca ad existendum in omni tempore, modò existit in die hodierna, & non actu in die crastina determinatus ab aliquo extrinseco: ergo potiori ratione poterit creatura ab eodem extrinseco determ nata existere eadem die hodierna: ergo eademmet creatura, & eadem physica actio poterunt determinari per aliquid extrinsecum ad habendam existentiam hodiernam, vel crastinam, & ad habendam durationem, quam posset non habere.

9 Idem argumentum conficio contra P. Arriagam in creatura, quam ipse ait n. 64. possibilem esse, quæ per suam entitatem duret tempore aliquo diuisibili, ita ut ex suppositione quod sit exitura non possit non existere toto illo tempore: illa creatura, quæ per suam entitatem duraret per integrum annum mense Ianuario non esset præsens mensi Iulio, neque mense Iulio esset præsens mensi Ianuario, & mense Ianuario, & Iulio esset eademmet indiuisibilis entitas: ergo non per suamet entitatem constitueretur præsens mensi Iulio, neque mensi Ianuario, quia si hæ præsentia conuenirent illi entitati per se ipsam semper conuenirent, ac proinde toto anno, in quo eadem esset, omnibus mensibus esset præsens, & mense Ianuario esset præsens mensi Iulio, & mense Iulio præsens esset mensi Ianuario: ergo duratio adhuc in illa creatura, quantumvis fingatur per suamet entitatem durans, dicit aliquid extrinsecum, ex vi cuius creatura determinatur ad existendum potius in hoc mense, quam in illo, ex vi cuius formaliter est huic tempori præsens: ergo duratio intrinseca entitati, siue superaddita, siue identificata cum re durante semper est superflua, & impertinens.

10 Alio modo efficacissimè P. Lugum, & P. Arriagam impugno: Creaturam esse in hoc tempore, & esse in alio est accidens quoddam physicum, siue identificatum cum actione ut ait P. Lugo, siue superueniens rei iam productæ ut tenet cõmunis sententia: ergo ex eo tantum dicitur durare hodie quia actu habeo tale accidens: ergo poterit Deus modò facere ut statim durem anno venturo. Probo consequentiam: poterit Deus modò producere modum illum ex vi cuius anno venturo potero durare, vel me conseruare ex vi eiusdem actionis, quæ me poterit conseruare anno venturo, sed eo ipso quod producat talem modum, vel talem exhibeat actionem, me constituet durantem anno venturo: ergo potest modo me constituere actu durantem anno venturo similiter potest producere modum illum, ex vi cuius anno præterito durabam, & me conseruare ex vi actionis, quæ me conseruabat anno præterito: ergo modo me potest præsentem constituere anno præterito. Dices ipsis terminis implicationem inuolui, quia eo ipso quod sim hodie non sum die crastina, neque hesternæ, ac proinde implicat hodie me Deum constituere durantem die crastinam, aut hesternam. Paulisper opperire & absque vlla implicatione terminos explicabo. Existere in hoc die est habere hoc accidens positiuum, seu existere ex vi huius actionis in tua sententia, ex hac ergo intendo in te inferre me posse simul existere die hodierna, & die crastina, quod sic probo: Potest Deus mihi duo illa accidentia, ex vi quorum successiuè possum per te existere die crastina, & die hodierna, simul infundere, vel me simul conseruare ex vi durarum illarum actionum: ergo poterit me Deus constituere simul durantem die hodierna, & die crastina: ergo non bene respondabis si dicas ex suppositione quod hodie durem, non posse simul durare cras, quia licet hoc in re verum sit, intendo ego probare verum non esse in tua sententia, & non inferri iuxta illius principia ex eo quod actu durem hodie, non actu cras durare. Sed esto, implicet modi illi, seu illæ actiones inter se coexistentes, ex hoc capite implicabit me existere simul in duobus mēsuris temporis, & posse simul existere die hodierna, & die crastina: non tamen implicabit me non existere die hodierna sed crastina, dum actu dies hodierna & non crastina existit, quod ego in te probare intendo tanquam absurdum ex tua sententia deductum, quodque hæc extorquet ratiocinatio: me existere die hodierna, vel die crastina tantum dicit habere talem modum seu produci ex vi talis actionis: ergo dum existit dies hodierna in illo priori nature, in quo indifferens fuit Deus ad me conseruandum, vel non conseruandum; ex vi talis actionis in qua consistit duratio iuxta sententiam Patris Lugii, seu in illo priori, in quo fuit indifferens ad producendum, vel non producendum modum durationis, quem de facto produxit, ex vi cuius duro hodierno die, potuit se Deus determinare ad producendum modum alium, ex vi cuius duro crastina die, seu ad producendam actionem conseruatiuam, ex vi cuius crastina die me conseruabit, vel ad producendum modum illum, seu repetendam actionem illam ex vi cuius heri duravi: ergo poterit Deus antecederet facere, ut dum existat dies hodierna, non existam ego die hodierna, sed die crastina, vel hesternæ, quarum nulla existit. Confirmatur: Deus produxit in hac entitate hos modos, seu illam conseruauit ex vi harum actionum quibus fuit anno 34. postea modos alios, seu alias actiones, quibus durauit anno 35. & postea alios modos, seu actiones alias, quibus durauit anno 36. Inquiri, cur non poruerit Deus immediatè post modos, seu actiones, quibus durauit entitas anno 34. producere modos, seu exhibere actiones, quibus durauit anno 36. difficile poteris repugnantiam assignare, quam si non assignes in te inferam posse aliquam entitatem immediatè post annum 34. transire ad 36. & cum post annum 34. immediatè succedat annus 35. inferetur necessarid entitatem anno trigésimo quinto durare anno trigésimo sexto.

11 Dices modum istum durationis, siue superadditum rei productæ, siue identificatum cum productione ipsius rei essentialiter respicere hoc spatium, & ita non posse in alio prodnci hoc spatium transacto, & ita repugnare produci modum, ratione cuius hodie duro in alia mensura distincta ab ista, & eadem ratione repugnare modò repeti durationem, quam heri habui, quia iam spatium, cui essentialiter ex natura sua est affixa, transactum est, & modò anteponi durationem, quam habeo crastina die, quia nondum illius

illius spatium aduenit. Hæc solutio destruxit potissimum fundamentum opinionis constituentis durationem superadditam, quia si ad spatium imaginarium patet aditus, latissimus patet campus, quem tela propugnantium, durationes superadditas attingere nequeunt: dicam enim me existere in hoc tempore esse correspondere huic spatio imaginario; & magis, minusve durare esse correspondere maiori, vel minori spatio imaginario temporis, quod acriter impugnant qui durationes superadditas defendunt, ex eo quod spatium imaginarium non est aliquid reale adhuc negatum, sed primum figmentum, quod tantum habet esse obiectiue in intellectu, quod respectu durationis, quæ seclusa omni fictione extrinsecæ, vel intrinsecæ rem afficit, perinde est, ac si non esset. Doctrinam hanc de spatio imaginario temporis verissimam censeo quam de spatio imaginario loci probauit Controuers. 15. Puncto 2. & ita in omnium opinione secludendum est spatium imaginarium: illo ergo secluso dicant qui durationes ponunt esse modos reales, & physicos, cur durationes quibus successiue durat hodie & cras non poterunt inuicem ordine produci, ita ut prius existeret modus, ex vi cuius constituitur cras durans, & postea modus ex vi cuius durat hodie, ita ut prius duraret cras, quam hodie, quod absurdissimum esse, & naturis rerum repugnans esse non nego, sed intendo hoc absurdum, istudque obiectum in se repugnans inferri legitime ex sententia, quæ durationem constituit in modo aliquo ex vi cuius res producatur, vel qui rei iam productæ superueniat.

12 Alio modo qui parum à præcedenti differt, posses dicere durationem, ex vi cuius hodie durat esse essentialiter affixam huic tempori, & ita non posse adhuc anteceder in alio distincto ab isto produci, & sic de omnibus aliis durationibus. Contrà: deficiente hoc motu cælorum & alio loco huiusmodi existente, vel etiam deficiente omni motu, cuius duratio est tempus reale, possem ego habere eandem durationem, quam modò habeo: ergo hæc duratio nulli tempori reali est affixa: ergo ratione temporis realis potuit in quacunque mensura seu cum diuerso ordine prioris, & posterioris ab illo quæ habet cum duratione hesternâ, & crastina produci. Deinde duratio motus non distinguitur ab ipso tempore: ergo dici nequit durationem motus non posse produci cum alio ordine prioris, & posterioris ex eo quod sit tempori affixa. Instari solet exemplo præsentia localis, in quo faciliè disparitatem assigno: esse in hoc loco, vel in illo nihil aliud esse quam habere hanc vel illam præsentiam, ac proinde quotiescumque Deus velit hanc in me præsentiam producere, dicat esse in hoc loco, quod si simul cum hac præsentia velit aliam in me præsentiam producere, duplici affectus præsentia dicat esse in duplici spatio, quod in re nihil aliud est, quam duplex ubi, seu duplex accidens superadditum esse in me productum, ac proinde sicuti semper liberum est Deo duplicem, vel vnicam hanc, vel illam præsentiam in me producere, liberum est semper Deo me in duplici loco aut in hoc vel illo constituere: De duratione autem non potest ita philosophari, quia si dicatur esse in hoc tempore, vel in illo nihil aliud esse quam habere hoc, vel illud accidens, seu productum ex vi huius, vel illius actionis non potest sufficiens reddi ratio cur Deus non possit producere modò quamcumque durationem, & absque vlla interruptione hanc durationem immediatè post illam & me constituere durante anno trigesimo octauo dū reliqua entia durant anno 35.

13 Vltimò posset dici non posse modò produci durationem præteritam vel futuram, neque durationem crastinam immediatè post hesternam hodiernam non intercedere, quia durationes essentialiter petunt hoc ordine produci, & hæc esse priorem, deinde subsequi aliam, & illam posteriorem esse. Contra hanc solutionem insurgo sic. Hæc duratio, quam modò habeo, non petit aliam sibi immediatè antea præcessisse, neque aliam succedere post istam, quia potuit esse prior, & potest esse posterior omnium, quas habebam, potui enim incipere in hoc instanti, & tunc hæc duratio esset prior, & possum desinere in instanti venturo & tunc eadem esset posterior: ergo talis ordo prioris, & posterioris essentialis non est huic durationi. Dices non esse essentialiter absolutè hunc ordinem durationi, sed tantum ex suppositione, quod producendæ sint durationes aliæ, quæ si producantur non poterunt non hoc ordine produci. Contrà: durationes petere hoc ordine produci, cur etiā

si illum exigant non poterit Deus contra exigentiam illarum hunc ordinem inuertere? Secundò cur omnes hæc durationes, quæ cum hoc ordine inceperunt à die hodierno non potuerunt eodem ordine à die crastina incipere: quod si posset contingere, durationes ipsæ indifferentiam haberent ad existendum in hoc tempore potius, quam in illo. Hæc contra opinionem constituentem in modo intrinsecè superaddito rei duranti, siue distincto, siue identificato cum actione, ex vi cuius producitur.

14 Contra opinionem Patris Lugo constituentis durationem in actione essentialiter successiua præter difficultates, quas suprà expendi, obici potest, non esse de conceptu essentiali actionis distingui à termino, & ita posse actionem identificari cum termino ex natura sua immanenti ut absolute de omni actione dicebam Controu. 12. Punct. 1. Secundò difficile in Theologia poterit componi meritum nostrarum operationum, quia cum actus voluntatis qui meritorij sunt formaliter includant actionem, & in hac totum exercitium nostræ libertatis consistat, si actiones sunt essentialiter successiue & singulis instantibus singulæ actiones correspondeant sequitur hominem elicientem actum amoris durantem per octo temporis instantia elicere octo actiones numero adæquatè distinctas, & consequenter octo amoris actus, quorum cuilibet distinctum præmium correspondet, non solum ratione circumstantiæ distinctæ, sed etiam ratione substantiæ amoris, qui secundum substantiam distinctus est in quocumque instanti à reliquis, qui sunt in aliis temporis instantibus, & in opinione Aristot. cum in quacunque mensura temporis existant infinita instantia, infinitos amoris actus eliceret homo, in quacunque parua temporis mensura, in qua amorem eliciat; & cum cuicumque ratione substantiæ actus, est illius duratio sit instantanea, distinctum præmium aliquorum correspondeat, infinitis actibus infinitæ partes aliquotæ gratiæ in præmio respondebunt, & ita homo per quodcumque opus meritorium durans tempore valde exiguo infinitam gratiam consequetur, quod absurdum est.

15 Hæc in communi sententia faciliè componuntur, quia ille, qui per integram horam perseuerat in eodem actu, eundem exercet secundum substantiam in omnibus instantibus, & ita cum in primo, & secundo instanti substantia actus non est distincta, non illi correspondet distinctum præmium, neque est peccatum distinctum secundum substantiam, sed tantum illi accrescit malitia aut bonitas ratione circumstantiæ, & cum respectu cuiusque instantis, seu partis proportionalis circumstantia aliquota non sit, ita non illi præmium aliquotum correspondet. Reicienda ergo est sententia P. Lugo, quia præter difficultates, quas patitur totam commouet Philosophiam, ac Theologiam. Tandem utramque sententiam euertent rationes, quas iam exhibeo ad producendum durationem non esse aliquid intrinsecum superadditum.

§. III.

Propria sententia.

16 ASpero cum sapientissimis Patribus Vasq. Soar, Mol. Valen. à quibus sine vrgentissima ratione numquam recedere audeam, durationem non esse accidens intrinsecum rei superadditum, sed eandem entitatem per se ipsam, & per connotationem extrinsecam ad tempus actu, vel potentia existens, durare & constitui in tempore, & in hoc præ alio. Priorem partem conclusionis videlicet durationem nihil reale intrinsecum importare sic probò: eò ipso præcisè quod intelligatur creatura existens, & tempus extrinsecum constituitur creatura coexistens tempori extrinsecum: ergo constituitur in tempore: ergo constituitur durans: ergo non indiget alio accidenti superaddito. Antecedens probò: coexistentia nihil aliud est quam vtrique existentia extremorum coexistentium: ergo eo ipso quod intelligatur existentia creaturæ, & existentia temporis, seu illius possibilitas intelligitur coexistentia rei & temporis actu, vel possibilis. Consequentiam probò, esse in tempore nihil aliud esse, quam coexistere tempori, sed per existentiam rei, & temporis intelligitur hæc coexistentia quocumque alio secluso: ergo quocumque alio secluso intelligitur res in tempore existens.

17 Confirmo eandem conclusionem: entitas ex se indifferens ut duret in hoc tempore vel in illo, in sententia con-

E c 2 stitueret

stituentem durationem superadditam determinatur per accidens illi intrinsece superadditum, ut sit potius in hoc tempore, quam in illo: ergo poterit eadem ratione determinari per aliquid extrinsecum secluso quocumque alio intrinseco. Dices durare esse aliquid intrinsecum, ac proinde non posse creaturam per aliquid extrinsecum determinari ad durandum. Contra: etsi creatura determinetur ad durandum per aliquid extrinsecum, illud extrinsecum non erit totum id, quod dicit creaturam durare, neque tota ratio durationis, quæ essentialiter includit rem durantem: ergo etiam si duratio sit aliquid intrinsecum poterit ultimum determinari per aliquid extrinsecum, dum dicat aliquid rei intrinsecum, quod in mea sententia est ipsa entitas, quæ durare dicitur, quia nihil magis illi intrinsecum. Confirmatur: durare est coexistere tempori actuali, vel possibili, coexistere dicitur existentiam utriusque extremi: ergo dicit existentiam rei durantis illi nimis intrinsecam, & dicit tempus reale actuale, vel possibile: ergo dicit aliquid intrinsecum rei duranti, & aliquid illi extrinsecum, per quod determinatur entitas ad existendum potius in hoc tempore, quam in illo, quod rei duranti nimis extrinsecum est: quid enim mea, dum eandem existentiam habeo huic, vel illi tempori respondere?

18 Arguo iterum pro eadem parte. Si daretur duratio superaddita ante ipsam supponeretur entitas in hoc tempore ergo talis duratio esset superflua. Probo antecedens: ante durationem deberet supponi entitas in actu primo tanquam causa materialis illius, sed in illo priori deberet supponi existens in hoc tempore: ergo ante durationem supponeretur entitas durans. Probo minorem: entitas ante durationem prioritate naturæ debet supponi in aliquo tempore; non in præcedenti, neque in futuro, quæ non sunt: ergo in præsentis. Dices ad durationem recipiendam, ex vi cuius entitas supponitur durans, non debere supponi rem durantem, sicuti neque debet supponi præsens ad recipiendam præsentiam. Contra: entitas ad hanc durationem non supponitur in aliquo tempore, sed sufficit supponi secundum suam nudam existentiam: ergo ex eo quod futura sit illius existentia etiam si modo non sit, poterit modo suam recipere durationem, & modo durare. Dices ad productionem huius durationis in instanti B, requiri immediatè durasse in instanti A, quia durationes petunt hoc ordine produci. Reieci hanc solutionem num. 13. lege quæ ibi scripsi. Alij dicunt ad hanc durationem supponi entitatem prius naturæ existentem in hoc tempore, non positivè, sed negativè. Hos rogo: per quid constituatur entitas negativè existens in hoc tempore: necessum est dici constitui per suam existentiam & per existentiam spatij (do tibi modò esse tale spatium) vel temporis actu, vel potentia fluentis: ergo hæc existentia in tempore, quam tu negativam vocas, dicitur ex parte subiecti entitatem positivam rei durantis, & ex parte temporis, vel spatij entitatem spatij, vel temporis quæcumque illa sit: ergo ex parte subiecti non est negativæ, sed positivæ: ergo nulla alia est necessaria, ut intelligatur entitas absolutè durans per suammet positivam entitatem, & aliud extrinsecum connotatum, quodcumque illud sit.

19 Secundam partem conclusionis videlicet durationem dicere supra entitatem aliquod extrinsecum connotatum facile suadetur, quia duratio hodierna & hesternæ distinguuntur: entitas durans hodie, & heri est eadem: ergo aliquo modo distinguuntur entitas, & duratio, non per aliquid intrinsecum ut probavi: ergo per aliquid extrinsecum. Secundò magis duraui hodie, quam heri duraveram: ergo productior, & auctior est mea duratio hodie, quam heri: non per meam entitatem præcisè sumptam, quia heri, & hodie est eadem: ergo per aliquid distinctum: non intrinsecum: ergo extrinsecum. Hoc extrinsecum esse tempus reale fluens actu vel potentia probatur ex eo quod spatium imaginariū esse non possit, cum sit quid chimæricum, & fictitium: ergo nihil aliud potest assignari, ratione cuius dicatur entitas potius durare in hoc tempore quam in illo, & maiorem vel minorem habuisse durationem. Hanc coexistentiam, seu connotationem magis explico: tempus, ut constabit ex dicendis Puncto 3. nihil aliud est quam partes motus successivè fluentes cum hoc ordine prioris, & posterioris, ita ut in eadem mensura, in qua una corrumpitur, producat altera, & ita perpetuò sine intermissione, & sine aliqua partium coexistentia fluat.

Vnde eo tempore res durare dicitur, cui coexistit, & ita durare hodie nihil aliud est, quam hanc entitatem existere, & existere fluxum partium motus cum hoc ordine prioris, & posterioris, & durare magis, vel minus est, coexistere pluribus, vel paucioribus partibus motus. Dixi enim durare esse coexistere partibus motus actu vel potentia fluentibus, quia ut ego durem hodie non requiritur tot partes motus actu fluere mihi quæ actu coexistere, sed quod possint fluere, vel quod si fluerent mihi possent omnes coexistere, siue absolutè possint, siue non possint: unde etiam si implicaret omne tempus reale eodem modo durare ego per hunc annum, quia ex parte mei omnes partes motus successivè fluentes, quibus annus constat, mihi possent coexistere, & de facto coexistere, si ipse de facto existerent cum ordine prioris, & posterioris requisito ad hunc annum constituendum. Aduerte etiam hanc meam durationem hodiernam non dicere ordinem ad has numero partes motus, quæ de facto sunt, quia si loco illarum aliæ producerentur, eadem permaneret, sed tantum dicit ordinem ad tot partes motus, has, vel illas cum hoc ordine prioris, & posterioris respectu aliarum, quæ sunt priores, & posteriores illis, quæ in hoc ordine constituit tota ratio temporis, ad quod dicit ordinem duratio, ita ut si partes motus, quæ heri præcesserunt partes hodiernæ motus in uerso ordine essent productæ, & illæ quæ prius fuerunt productæ posterius producerentur, & è contra, partes motus, quibus constabat dies hesternus, diem hodiernum constituerent, & diceretur idem dies, & partes motus, quæ hodiernum diem componunt eundem diem hesternum efficerent, quæ aliæ constituerunt, & etiam si partes motus, quæ heri præcesserunt, hodie repeterentur, constituerent diem hodiernum distinctum ab hesterno per diuersum ordinem prioris, & posterioris, ex quo sumitur tota temporis diuersitas, non ex materiali indiuiduatione partium motus, quia per accidens est respectu huius diei constare his, vel illis partibus, & tantum dicit constare tot partium numero cum hoc ordine prioris, & posterioris. Eadem ratione hoc numero instans non dicit hanc numero partem motus, sed unam partem hanc, vel illam cum hoc tamen ordine prioris, & posterioris. Doctrinam hanc meti profunde assige, est enim potissimum fundamentum omnium, quæ in hac materia tractantur, ex qua difficillima solvuntur argumenta.

§. IV.

Difficilis obiectio expenditur, & soluitur.

Obiectio. Durare, est correspondere partibus motus sed 10
eisdem partibus motus possunt respondere hodie, & cras, quia eadem partes motus, quæ sunt hodie potuerunt produci cras & non hodie: ergo possum habere cras eandem durationem, quam habeo hodie: Virgeo, durare est correspondere partibus motus actu, vel potentia fluentibus, pono nullas fluxisse heri, neque hodie, & arguuntur sic eisdem partibus motus, quibus heri potui coexistere possem coexistere hodie, omnes enim posibles partes motus indifferentes erant ut producerentur heri, vel hodie: ergo per ordinem ad partes motus non possunt distingui duratio hodierna & hesternæ, cum partes, quas utraque duratio connotat sint eadem, in super duratio ex parte subiecti eadem est: ergo ex nullo capite distinguitur duratio hodierna ab hesternæ, casu quo nullæ partes motus fluxerint heri & hodie: ergo etiam si fluxerint, quia fluentibus & non fluentibus partibus motus mea duratio hodierna, & hesternæ eadem est.

Ex doctrina tradita paucis possem huic difficultati satisfacere, quia tamen est omnium grauissima, quæ in hac materia possunt occurrere, in illa expendenda aliquantulum immorabor. Rem ita componunt Magistri doctissimi, asserunt diem hodiernum non constitui per hunc motum secundum se consideratum, sed per motum denominatum extrinsecè à partibus, quæ ante illum fluere potuerunt. Vnde tempus hoc non est hæc pars motus, quæ modo contingit, vel contingere potuit, quia eadem potuit crastina die aduenire, ut rectè probat obiectio, sed est hæc pars motus cum denominatione extrinseca, ut ante illam potuerint præcedere tot partes motus, non plures, neque pauciores. Vnde si eadem pars motus, quæ est hodie, sit cras, non erit idem tempus, quia plures partes potuerunt illam crastina 11
die

die præcessisse quam hodie præcessisse possunt. Ex quo inferunt durationem esse, correspondentiam partibus motus, & maiorem vel minorem durationem, esse correspondentiam pluribus vel paucioribus motus partibus: durationem verò hodiernam vel crastinam, esse correspondentiam partibus motus, quam tot partes motus præcedere potuerunt. Acuta satis, & ingeniosa solutio, nihilominus plus coloris, quam succi habere puto, ne me colore decipiat, illam premo, ut videam quid succi contineat. Iuxta opinionem, quæ negat motum potuisse ab æterno procedere, nulla multitudo finita partium motus poterit assignari potens præcedere diem crastinum, quæ non poterit diem hodiernum præcedere, quia motus syncategorematicè infinitus potuit diem hodiernum præcedere, ita ut nullus deur adeò extensus, ut non poterit extensior alius præcedere diem hodiernum: ergo secundum hanc sententiam non plures partes motus potuerunt præcedere durationem crastinam, quam hodiernam: ergo secundum hanc sententiam non potest distingui duratio crastina ab hodierna ex eo, quod plures motus potuerint crastinam, quam hodiernam præcedere: non bene ergo per ordinem ad plures paucioresve partes motus, quæ potuerunt præcedere durationem hodiernam, & crastinam distinguunt hi recentiores, qui negant non posse dari motum ab æterno, & affirmant nullam esse multitudinem finitam partium motus adeò magnam, quæ maior alia non potuerit diem hodiernum præcedere, quod nullus negat. Respondet forsan eiusdem motus ab eodem instanti incipientis plures partes præcedere durationem crastinam, quam hodiernam, & per ordinem ad has durationes distinguunt. Solutio facilis nec minus obvia menti, quam impugnationi perua. Incipere ab hoc instanti vel diuerso, est habere hanc durationem, vel aliam diuersam. Inquiri modo quid sit incipere ab hoc instanti, vel diuerso, quod est inquirere, quid sit duratio, quod non poteris explicare prædicto modo, si enim recurras ad partes præcedentes ante hoc instans vel illud, redit iterum argumentum suprafactum: quod si de tempore dicis habere hanc durationem esse incipere ab hoc instanti, vel illo, nullo habito respectu ad partes præcedentes, idem dicito de mea duratione, & dicito me habere durationem crastinam esse habere correspondentiam tot partibus motus incipientem ab hoc instanti: quod si in hac re difficultatem non exhaurit, neque in illa.

22. Secundò iuxta omnium opinionem solutionem impugno. Potuisse præcedere plures partes motus ante durationem hodiernam, quam ante crastinam, nihil aliud est quam illam maiorem multitudinem partium esse ante durationem crastinam, ita ut partes illæ existant, neque existant, neque extiterint duratio crastina, sed immediate post illas sit exitura, neque alio modo potest explicari quid sit rem hanc præcedere: ergo necessum non est recurrere ad partes præcedentes durationem hodiernam, & crastinam, ut has durationes distinguas, sed poteris asserere durationem hodiernam distingui à crastina, quia hodierna præcedit crastinam, & quia partes motus, quibus duratio hodierna correspondere potest, debent præcedere alias, quibus duratio crastina correspondeat, melius enim explicari poterunt durationes distinctæ per præcedentiam inter ipsas, & inter partes motus ad quas dicunt ordinem quam per præcedentiam aliarum partium motus, quæ præcesserint vel non præcesserint, præcedentia enim respectu omnium est æquæ facilis, vel difficilis explicatu, & proprius distinguuntur durationes per id, quod in se includunt, quam per aliud tertium ab ipsis distinctum: debebat ergo dici durationem hodiernam distingui à crastina, quia hodierna crastinam præcedit, & sic ex ipsis durationibus illarum distinctionem assignares. Si inquiras quid sit duratione hodiernam præcedere durationem crastinam, inquiram, quid sit illam minorem, aut maiorem multitudinem partium motus præcedere durationem crastinam, vel hodiernam? & responsionem quam dederis, tibi reddam, qua aperte cognosces per hunc ordinem ad partes motus præcedentes rem non explicari, sed tantum primo aspectu eludi, & in re terminorum multitudine magis confundi.

23. Rem magis declaro: Dies hodiernus potest habere ante se pauciores partes motus, quam dies crastinus, & dies crastinus

Franc. de Owiedo, Philosoph. Tom. I.

stinus plures quam hodiernus: excessus ille quem habet dies crastinus plurium partium motus illum præcedentium, habet dies hodiernus plurium partium motus ipsam subsequendum, quia si ante diem crastinam potuerunt præcedere plures partes motus, quam ante hodiernum, post diem hodiernum poterunt plures subsequi, quam post crastinum: inquiri ergo, quomodo hi excessus distinguantur. Dices, quia dies hodiernus habet excessum à parte post, & dies crastinus habet excessum à parte antea, dies hodiernus excessum subsequendum post illum, & dies crastinus præcedentem ante illum, quod non poteris amplius explicare: ergo eodem modo poteris dicere durationem hodiernam, & crastinam distingui ex eo quod hodierna crastinam præcedat, & illa subsequatur, hodierna sit ante crastinam, crastina post hodiernam, & quia dum existit duratio A, quæ est hodierna, non est verum dicere, existit, aut extitit duratio B, quæ est crastina, sed tantum dici poterit: existit duratio B: ergo recurrendum non est ad alias distantes partes motus, quæ præcesserunt, in quibus, si alicui minor appareat difficultas, ex eo est, quia rem distantem non ita facile videre potest, quam si propè inspiceret multitudine terminorum maiorem esse agnosceret.

Ad obiectionem respondeo ex doctrina tradita in hoc S. & in fine præcedentis, durare esse correspondere partibus motus actu, vel potentia successivè fluentibus, quæcumque sint partes illæ, plus, minusve durare, esse correspondere pluribus paucioribusve partibus motus actu vel potentia fluentibus. Unde durare per unum annum est actu, vel potentia correspondere mille partibus motus, non pluribus neque paucioribus, ex quo capite præcisè non differunt duratio, quam habui anno præterito à duratione, quam habeo hoc anno, differunt tamen hæ durationes inter se, per ordinem, quem habent prioris, & posterioris, ex vi cuius hæc est posterior, & illa prior, & partes motus, quibus actu, vel potentia correspondeo hoc anno, debent esse posteriores partibus motus, quibus anno præterito correspondebam, vel correspondere potero. Ad maiorem rei explicationem noto durationem hodiernam, & crastinam respectu eiusdem subiecti tantum extrinsecè differre per ordinem prioris, & posterioris vnius ad aliam, quia hæc est prior & illa posterior, id enim dicitur crastinum respectu diei hodierni, quod nondum fuit, sed erit immediate post diem hodiernum, & dies ille, qui immediate ante hunc præcessit dies hesternus dicitur. Ex his solutio facilis est ad prædictam obiectionem, cui respondeo, meam durationem hodiernam differre à mea duratione crastina per ordinem prioris, & posterioris ipsarum, & partium motus, quibus actu vel potentia heri, & hodie correspondeo per quas duratio hodierna, & hesternæ constituuntur.

Ex his facile est durationes distinguere: duratio enim hodierna, & hesternæ, quas ego habui, distinguuntur ratione prædicti ordinis prioris, & posterioris, ut sæpe dixi duratio mea hodierna distinguitur à duratione etiam hodierna Petri non per ordinem prioris & posterioris: sed ratione subiecti, seu rei durantis, quæ simul cum illo extrinsecè connotato durationem constituit, duratio mea hodierna distinguitur à duratione hesternæ Petri extrinsecè per diuersum ordinem prioris, & posterioris, & intrinsecè ratione subiecti distincti.

S. V.

Alia obiectiones solvuntur.

Obiicis primò. Potest existere mea entitas & existere tempus reale, & tamen non coexistere mea entitas, & motus, sed habere diuersas durationes, ita ut ego existam hodie, & tempus cras ergo coexistentia mea entitatis & temporis aliquid dicit distinctum ab existentia utriusque, ex vi cuius constituitur existentiarum simultas. Multos sefellit hoc argumentum præcipue Arriagam n. 12. ubi illud conficit contra spatium imaginarium in hunc modum; potest spatium imaginarium existere hodie, & ego existere cras, non coexistendo spatio imaginario: ergo coexistere spatio imaginario aliquid addit supra meam existentiam spatij. Si termini huius argumenti explicentur, evanescet omnino. Respondeo me non posse existere

Et 3

& existere hoc spatium, seu hoc tempus, quin coexistamus ego & spatium, seu tempus, quia coexistentia nihil aliud est quam duplex extremorum existentia. Ad probationem antecedentis respondeo existere, modò tempus, & me existere cras, non esse tempus existere, & me existere, sed tempus existere, & me exiturum esse, existere enim cras non est simpliciter existere donec veniat dies crastinus, & ante illum tantum est exiturum esse, cum verò cras adveniat, & verè existat quod nunc tantum est exiturum, iam tempus, quod nunc existit, non poterit dici existens, seu existere, sed tantum existisse, id enim tantum simpliciter est existens, quod actu existit, reliqua verò, quæ existant, vel existerint, non dicuntur simpliciter, & sine addito existere, quia existisse, aut exiturum esse non est simpliciter existere. Ex quo inferitur hanc esse legitimam consequentiam: tempus existit, homo existit: ergo coexistit tempus, & homo.

27 Obiicies secundò ex eodem Arriaga: Quælibet entitas est indifferens ad durandum, vel non durandum: ergo duratio distinguitur ab illa. Retorqueo argumentum: Quælibet entitas creata est indifferens ad existendum, vel non existendum: ergo existentia distinguitur ab entitate creata. Non admittet Arriaga hanc consequentiam, & ita non illa nos premere poterit. Respondeo quamlibet entitatem posse durare, & non durare sicut potest existere, & non existere, non tamen esse indifferentem physicè, ad durandum, vel non durandum, sicuti non est indifferens ad existendum, & non existendum, non enim datur subiectum commune utrique extremo, res enim, quæ non durat vel non est in tempore, absolute non est. Secundò, entitas in instanti, in quo est, non est indifferens ad durandum, quia iam supponitur in illo instanti in instanti in quo non est, non potest habere indifferentiam, quia quando non est, nullius indifferentia potest esse subiectum: ergo numquam potest hanc indifferentiam habere. Poterit tamen dici in hoc instanti entitas aliquo modo indifferens ad existendum vel non existendum in instanti sequenti, seu ad durandum, vel non durandum in illo quod est idè, ex quo tantum inferatur duratione distingui saltè extrinsecè à re durante, quod nos concedimus, non verò deducitur distingui intrinsecè.

28 Obiicies tercio ex eodem: Potuit Deus decernere creare Adamum in hoc, vel in illo tempore: ergo quando decrevit creare Adamum in hoc tempore, aliquid aliud decrevit præter Adam entitatem. Respondeo Deum decernentem creare Adamum in hoc tempore decrevisse aliquid præter entitatem Adam non illi intrinsecum, sed tantum extrinsecum, videlicet creare illum coexistentem huic tempori, seu partibus motus successivè fluentibus cum hoc ordine prioris, & posterioris, seu creare illum aptum coexistere partibus motus hunc ordinem prioris, & posterioris retinentibus.

29 Obiicies quartò, Ad præsentiam in hoc spatio loci requiritur modus superadditus rei præsentis loci spatio: ergo ad præsentiam in spatio temporis requiritur modus superadditus rei præsentis temporis spatio. Respondeo negando consequentiam, quia posito hoc loco, seu hoc spatio, & posita hac entitate, potest hæc entitas non esse in hoc loco, modò enim existo ego & existit locus Romanus, & ego non existo in loco Romano, posito tamen hoc tempore, & hac entitate, non potest hæc entitas non esse in hoc tempore, & ita non indiget alià entitate superaddita, vt ponatur in tempore, & illa indiget vt ponatur in loco.

30 Vltimò posses obicere, Quod homo coexistere partibus motus habentibus talem ordinem prioris & posterioris, casu quo partes darentur, si de facto non dantur tales partes motus, nunc de facto nihil est: ergo non potest per ordinem ad hoc desumi actualis duratio, quia denominatio actualis non potest desumi à forma, quæ actu non est. Respondeo plures denominationes actuales in omnium opinione desumi à formis, quæ actu non sunt, sed fuerunt, erunt, vel essent tali postea conditione: sic ego dico prior Antichristo desumptà denominatione à duratione Antichristi, qui non est, sed erit, & posterior Adamo desumptà denominatione à duratione Adam, quæ non est, sed fuit, & propositio de obiecto conditionato dicitur vera vel falsa ab euentu, qui non est, sed esset, quia denominationes, quæ non important aliquid physicum, sed aliquid morale, desumi possunt ab illo, quod physicè non est, sed tantum moraliter, potest autem dici moraliter esse, quod

physicè fuit, erit, aut esset. Sic contingit in denominatione durationis diuisibilis, v.g. vnus diei, quæ est totum quoddam morale, entitas enim physicè tantum durat in vnico instanti, in reliquis autem, quæ dies importat, aut duravit, aut durabit.

In tabis etiam si durasse, aut duraturum esse sit aliquid morale, tamen actu non durare est aliquid physicum: ergo debet dari aliqua forma physica, ex vi cuius entitas constituitur actu durans. Respondeo entitatem in hoc instanti durare dicere entitatem rei durantis secundum se, & hanc esse quid physicum, hanc autem entitatem durare in hoc instanti secundum id, quod dicit durare in hoc instanti distinctum ab hoc, quod est durare in alio instanti, non esse quid physicum in entitate, sed quid morale, videlicet huic entitati accidere coexistentiam cum parte motus habente hunc ordinem prioris, & posterioris, & non alium, quod est nimis extrinsecum entitati, & nulli physicæ vnione illi connexum, sed tantum purè coexistentia, quæ facit vnum coexistens totum non physicum, sed morale.

PUNCTVM II.

Nonnulla expediuntur de duratione.

Duratio diuiditur in creatam, & increatam. Duratio increata definitur à Boëtio: *interminabilis vite tota simul, & perfecta possessio*. Hæc tantum Deo conuenit, & æternitas dicitur: differt à duratione successiva, quia hæc non est tota simul, differt ab hac, & quibuscumque aliis durationibus, quia æternitas, seu increata duratio est interminabilis, reliquæ verò durationes terminum habent, quia in tempore cœperunt, imò etiam si ab æterno incepissent, & in æternum permanerent ab illis summe differret æternitas Dei, quæ ita fuit ab æterno vt non potuerit non esse, neque possit non in æternum permanere, semperque independenter ab omni alio subsistit, reliquæ verò durationes defectibiles sunt, & dependentes, & ita si contigisset aliquam ab æterno fuisse, & in æternum non defecturam esse, hanc perpetuam durationem haberet dependenter à voluntate Dei, qui antecedenter posset illam non produxisse, sicuti de facto modò illam non producit. Hac ratione sola Dei duratio, seu æternitas perfecta possessio dicitur, quia numquam potest deperdi. De natura æternitatis latissime Pater Soar. tom. 2. Metaph. disput. 50.

Duratio creata alia est temporaria, alia perpetua. Duratio perpetua dicitur duratio Angeli, & animæ rationalis quæ licet habuerit principium in tempore finem non est habitura: hæc perpetua duratio dicitur æuum. Duratio temporaria est illa quæ tempore incipit, & tempore definit, diuiditur in permanentem, & successiuam: Duratio successiva est illa, cuius partes inter se non coexistunt, sed perpetuè fluunt corrupta hac parte in eadem mensura, in qua illa producit, & sic de omnibus. Duratio permanentis est illa cuius partes sibi coexistunt: hæc in animalibus præcipuè in rationali ætas dicitur, in reliquis verò entitatibus absque villo addito duratio appellatur.

Inquiri posset an possit entitas creata ab omni duratione absolui: quæ difficultas in mea sententia locum non inuenit, quia cum non distinguat durationem à re durante, ita implicat entitatem à duratione separari, sicut implicat à se ipsa secerni. Dices: saltem dicere adhuc in mea sententia extrinsecum aliquid, quod posset à re durante separari, & quod deficiente non esset duratio. Respondeo adhuc extrinsecum hanc connotationem non posse à re durante separari, quia non importat existentiam absolutam alicuius entitatis, sed tantum, quod si existerent partes motus sub tali ordine prioris, & posterioris entitati coexistere, quod supposita existentia rei non potest separari ab illa, eo enim ipso, quod Deus entitatem producat verum erit dicere fore vt aliquæ partes motus cum aliquo ordine prioris, & posterioris tali entitati coexistere, si motus aliquis omni tempore, seu ab æterno fluxisset. In sententia, quæ durationes superadditas rebus attribuit, concedere nemo, posse Deum conferre entitatem absq; omni duratione superaddita: ego verò inreò contra hanc sententiã inferre rem ita posse contingere, quia actio terminata

terminata ad substantiam rei est prior actione terminata ad illum durationis modum, & actio ab hac posteriori est independents, & poterit sine ista subsistere: negabant id huius sententiae patroni quos modo non impeto, abunde enim cum illis contendi Punct. precedenti. Vnum est certum apud omnes, entitatem non posse de potentia Dei absoluta à duratione omni absolui, quod si oppositum ex sententia constituyente durationes superadditas inferatur, illatio ex consequentis falsitate antecedentis falsitatem euincet.

4 Similiter inquiri potest quibus rebus conveniat duratio: quæ difficultas locum non habet in nostra sententia, quia cum duratio à re durante non distinguatur, necessarii debent dari tot durationes, quod entitates. In opinione admitteute durationes superadditas eodem modo de durationibus ac de presentis philosophandum est.

5 Tandem posset inquiri, quid sit spatium imaginarium temporis. Respondeo eodem modo, ac de spatio imaginario loci, esse purum nihilum, & tantum habere esse fictitium, & chimericum, quod eisdem rationibus probandum est, quibus usus sum Controversia precedenti, Puncto 3. contra spatium imaginarium loci.

PUNCTUM III.

Quid sit tempus reale.

1 Tempus definit Aristoteles his verbis: *Numerus motus secundum prius, & posterius.* Ut definitionem percipias, primò aduerte aliquas partes motus inter se coexistere, alias verò sibi succedere: coexistunt sibi partes motus insidentes diversis partibus mobilis, quibus in eadem mensura mouetur totum mobile: sibi succedunt partes motus, quæ indiuisibiliter idem mobile secundum eandem omnino partes, seu easdem partes afficiunt. Rem clarè monstrabit exemplum: Peto ego modò Ecclesiam, dum mouentur pedes, mouentur etiam brachia, & sibi coexistunt partes motus, quæ sunt in pedibus, & quæ sunt in brachiis: sitamen partes respectu subiecti indiuisibiliter sumpti, siue sit diuisibile, siue indiuisibile inspiciantur, nunquam sibi poterunt coexistere. Ratio est manifesta, dum ego ab hoc loco ad Ecclesiam vsque peruenio, totum corpus, & singula partes illius plures presentias acquirunt, ex vi quarum correspondent toti intercedendi, quæ est intra hunc locum, & intra Ecclesiam: hæ presentia diuersæ diuersis actionibus producuntur, quæ partes motus dicuntur: de his dicimus non posse sibi coexistere, quia presentia illa, quæ afficiunt eandem partem corporis: verbi gratià, eundem pedem, coexistere non possunt, non expelluntur enim mutò ab eodem subiecto, quod in duplici loco esse nequit: quod si presentia quæ sunt termini partium motus non possunt coexistere, neque partes motus, ex vi quarum presentia producantur, quæ non possunt à propriis terminis separari. Itaque ex his concluditur partes motus respicientes diuersa subiecta sibi posse coexistere, quia illarum termini videlicet presentia diuersa possunt simul afficere diuersa subiecta, quæ simul tempore possunt esse in diuersis locis, partes verò motus respicientes idem subiectum coexistere non posse, quia illorum termini videlicet presentia distincta non possunt coexistere in eodem subiecto.

2 Hanc partium successionem extrinsecam esse partibus, rectè probat Soar. disput. 50. sect. 8. ratio prælo adeit: partem hanc, pono partem B, esse priorem parte C, dicit duo, partem C non existere dum existit pars B, & immediate postea existere, vtrumque extrinsecum esse parti B, sic probò: partem C non existere dum existit pars B, dicit negationem existentia partis C coexistentem parti B: sed parti B extrinsecum est coexistere negationi partis C: ergo illi extrinsecum est non existere partem C dum illa existit. Minorem probò: cætera patent: negatio partis C adæquatè distinguitur à parte B, & non est accidens illi superadditum: neque aliquo modo afficit partem B: ergo existentia huius negationis extrinseca est parti B: ergo coexistentia cum tali negatione quatenus inuoluit existentiam ipsius negationis valde extrinseca est parti B. Extrinsecum esse eidem parti B, partem C illi

immediate succedere, facillimè probò. Pars B quæ est in hoc instanti, nullo modo dependet à parte C quæ nondum est: ergo siue pars C sit futura, siue non sit futura, pars B eadem omnino permanebit: ergo extrinsecum est parti B partem C illi immediate succedere: ergo hæ successio partium extrinseca est omnibus partibus. Idem argumentum fit de parte C cui extrinsecum est immediate antea partem B præcessisse, quia sicuti pars B non dependet à parte C futura, ita pars C non dependet à parte B præterita, & eadem esset, etiam si pars B non præterisset. Consequens ex his illatum, antecedens explicabit. Infero, quod si Deus vellet actiones omnes, & omnes presentias, quas ego successiuè exerceo, & acquirò dum ab hoc loco Ecclesiam peto, in instanti producere, & me per repetitas presentias constituere simul existentem in toto illo spatio, quod percurro ab hoc loco vsque ad Ecclesiam, dum illam successiuè peto, presentias omnes, & actiones, ex vi quarum producuntur, quæ sunt partes motus fore easdem, quas successiuè acquirerem, si nulla presentia, neque actio productiua illius presentia, & actioni, ex vi cuius alia presentia producitur coexistere, id contingit in motu calefactionis, quia absente contrario fit in instanti, & illo presenti eadem partes motus, qui in instanti sibi coexistentes producuntur, retardantur, & successiuè fluunt, donec contrarium resistens demouetur.

Ex his facile definitionem temporis huiusque naturam quisque noscet. Definit Aristoteles tempus: *numerus motus secundum prius, & posterius*, ut significet tempus constitui formaliter per partes, quæ sibi succedunt cum ordine prioris, & posterioris, reliquæ enim, quæ sibi coexistunt, tantum se habent materialiter, & idemmet esse futurum tempus etiam si nulla pars motus sibi coexistere, non enim tempus maius, vel minus, breuius, aut longius, quia motus plures partes sibi coexistentes habeat, sed quia plures habet sibi succedentes, omnes enim partes motus, quæ sibi coexistunt instar vnus se habent respectu motus, imò etiam plures motus sibi coexistunt, sicuti modò contingit in motibus distinctorum celorum iuxta vulgarem sententiam, quæ celos distinctos constituit, omnes illi motus idem tempus faciunt, idem omnino futurum si vnum tantum indiuisibile cæli separatum perpetuò & successiuè moueretur. Id opportunè satis insinuat verbum illud *numerus*, sicut enim quaternarius numerus idem est formaliter, quo quatuor unitates, & quo quatuor millaria recensentur, quando quodlibet milliare fumitur collectiue & indiuisibiliter, sic idem est tempus quod includit quatuor partes motus successiuè fluentes, & quod includit quatuor millaria partium, quando quodlibet milliare dicit partes inter se coexistentes.

Secundam definitionem ab Aristotele traditam, tempus dicit pro materiali partes motus, pro formali ordinem prioris, & posterioris, per quem partes motus in ratione temporis constituuntur ex defectu cuius partes motus sibi coexistentes non diuersum tempus constituunt, quod constituerent, si talem ordinem habuissent, ex quo tota temporis diuersitas sumitur, ita vt si partes motus, quæ heri præcesserunt, hodie reproducerentur, quia diuersum ordinem haberent prioris, & posterioris, diuersum tempus efficerent, vt dicebam supra, sicuti eadem materia diuersa composita constitueret, si diuersas formas substantiales reciperet.

Concludo ex dictis tempus nihil reale intrinsecum supra motum dicere, sed tantum extrinsecum. Ita P. Valsq. P. Soar. & omnes, qui durationem à re durante per aliquid intrinsecum non distinguunt. Est expressa sententia Aristotelis, quam his verbis tradit text. 100. *Prius & posterius in motu re quidem ipsa, & subiecto idem sunt quod motus, ratione verò diuersa sunt & motus sunt.* At si diceret prius & posterius nihil addit supra motum, quia eadem partes motus intrinsecè inuariatæ, quæ priores, & posteriores sunt, possent hunc ordinem non habere, neque sibi immediate succedere, sed vnâ existere simul existente aliâ. Ex quo infero temus & motum re non distinguui, quia tempus nihil aliud dicit, quàm motum & ordinem prioris, & posterioris, sed ordo non distinguitur intrinsecè à motu: ergo nihil est in tempore, quod à motu distinguatur. Hæc ratio conclusionem traditam euincit, in qua minoris tantum posset probatio desiderari, quam dedimus. 2. & iterum reddo. Ante omnem durationem super

superadditam intelligitur hæc successio: ergo seclusâ omni duratione superadditâ motus habet partes succedentes, quæ formaliter tempus constituunt. Antecedens probatur: antequam pars B, durationem superadditam recipiat, intelligitur in actu primo potens illam recipere, sed non est in actu dum existit pars A, ergo est in actu primo postquam præterit pars A: ergo in illo actu primo est posterior parte A: ergo in illo actu primo habet successionem: non esse in actu primo dum existit pars A, probatur: quia partes motus localis non possunt coexistere: ergo dum existit una non potest esse alia: ergo non est in actu primo ad existendum prior. Consequentio est legitima, quia tunc est in actu primo, pars, quando potest existeret, sed tantum potest existeret quando præcessit alia: ergo tantum est in actu primo quando præcessit alia, posterior illatio firma est, quia esse posterius alio, nihil aliud est quam esse postquam aliud existit: sed pars B est in actu primo ad durationem postquam existit pars A: ergo pars B in illo actu primo est posterior parte A.

6 Ex hac doctrina deprehendes quomodo possit constare, quod docuit Aristoteles, hoc lib. videlicet tempus esse longum aut breue non autem velox aut tardum, motum autem tardum dici, & velocem, quæ videntur inter se non coherere cum tempus & motus idem sint. Rem tene: tempus dicit partes motus omnes sibi immediatè succedentes absque aliqua coexistentiâ vnius partis cum alia, illæ enim quæ sibi coexistunt perinde se habent respectu temporis, ac si essent vnica tantum pars, in hoc autem quod est immediatè partem parti succedere non potest esse maior, vel minor velocitas, sed productior, seu diuturnior successio, quæ tempus magis longum, non magis velox reddet, in motu autem annumerantur partes omnes illius, etiam si sibi coexistunt, vnde cum possint plures, & pauciores sibi coexistere vel non ita sibi immediatè succedere, potest esse motus tardior aut velocior. Quomodo autem id fiat, labor est illorum, qui sententiam Zenonis circa continui compositionem defendunt, quam omnes impugnant ex eo, quod non posset esse motus vnus velocior alio, de quo postea, dum continui compositionem examinabo.

7 Inter motus omnes præcipuè cælorum motus tempus dicitur, quia præ omnibus regularis est, & vniformis, cer-

tus, & fixus, ideo eo vtuntur homines ad alias res mensurandas, possent autem quolibet alio vt, si daretur certus, & fixus, & ita motu horologij, quia aliqualem certitudinem habet, res alias metimur, illūque tempus appellamus, dum horam elapsam esse dicimus, quia tot partes motus horologij transferunt. Sic quilibet alius motus tempus dici potest, non distinctum à tempore, quod constituit cælorum motus, quia cum hic sit perpetuus omnibus motibus coexistit, & cum illis idem tempus constituit; quia vt iam dixi motus omnes coexistentes idem tempus efficiunt, & propter hanc rationem non possunt duo tempora sibi coexistere. Tempora, seu durationes motuum sibi succedentium, quæ idem sunt, distinguuntur inter se per ordinem prioris, & posterioris, sic dies hodiernus ab hesternis distinguitur, quia hodierna dies posterior est hesternâ, quia ordo per ordinem ad ipsas partes motus inter se comparatas rectè explicatur, & necessum non est ad alias extrinsecas mensuras recurrere, sicut in durationibus rerum permanentium, quarum subiectum cum fit totum simul non potest nisi in ordine ad aliud extrinsecum dici prius, & posterius. Hac ratione durationem rei permanentis in ordine ad aliud tempus extrinsecum, quod habeat hunc ordinem prioris, & posterioris concipimus, & durationem motus per ordinem ad ipsum motum, qui ratione partium habet in se hunc ordinem prioris, & posterioris explicamus, etsi vtraque duratio rei permanentis, & motus successui essentialiter dicat ordinem prioris, & posterioris. Potest etiam hic ordo in motu successui per ordinem ad alium motum constitui, quia vnus motus alterius potest esse mensura. Sic ad motum cælorum horologij motum componimus, & huius illum mensuram constituimus. Hac ratione duratio huius motus poterit dici distingui à duratione illius, quia motus hic correspondet partibus prioribus & motus ille correspondet partibus posterioribus alius motus, rectè enim dicimus durationem motus horologij, quæ horam octauam constituit distingui à duratione motus eiusdem horologij, quæ constituit horam nonam, quia hæc partibus posterioribus, & illa partibus prioribus motus cælorum correspondet, licet possemus has durationes distinguere per respectum prioris, & posterioris, quem habent in ordine ad se omni cæli motu secluso, &c.

